

Prof. dr Vladimir Čolović
Institut za uporedno pravo Beograd

SARADNJA DRŽAVA U OBLASTI OSTVARIVANJA ALIMENTACIONIH ZAHTEVA

Pitanje ostvarivanja alimentacionih zahteva jedno je od najosetljivijih pitanja, imajući u vidu interes, pre svega, dece, ali i bračnih drugova, kao i drugih članova porodice. Ovo pitanje postaje složenije kada je prisutan element inostranosti, odnosno kada se dužnik izdržavanja nalazi u drugoj zemlji. Regulisanje alimentacionih zahteva, kao i zakonskog izdržavanja, uopšte nije moguće rešiti bez efikasne međunarodne saradnje i koordinacije. U članku se analizira, pre svega, Njujorška konvencija o ostvarivanju alimentacionih zahteva u inostranstvu, koja je doneta 20. juna 1956. godine, i čiji je cilj da stvori uslove za lakše ostvarivanje izdržavanja koje neko lice, odnosno poverilac, koji se nalazi na teritoriji jedne od zemalja potpisnica ove Konvencije, potražuje od nekog drugog lica, dužnika, koji se nalazi na teritoriji druge zemlje potpisnice ove Konvencije. U navedenu svrhu, Konvencija određuje organizovanje otpremnih i posredničkih organa u svakoj zemlji potpisnici ove Konvencije. Republika Srbija je od svih međunarodnih multilateralnih izvora, koji se odnose na alimentacione zahteve, odnosno izdržavanje, ratifikovala jedino, pomenutu, Njujoršku konvenciju. U radu se, takođe, analizira i Uredba EU br. 4/2009 o nadležnosti, merodavnom pravu, priznavanju i izvršenju odluka i saradnji u stvarima koje se odnose na obaveze izdržavanja, a kraće se posvećuje pažnja Haškoj konvenciji o međunarodnoj nadoknadi izdržavanja dece i drugih članova porodice od 23. novembra 2007. godine.

Ključne reči: izdržavanje, alimentacija, naknada, roditelji, deca, porodica, Njujorška konvencija, otpremnički organ, posrednički organ

*

* *

Da bi se mogla ostvariti saradnja u stvarima vezanim za zahteve za izdržavanje, neophodno je jasno definisati oblike saradnje između država, odnosno komunikaciju ovlašćenih organa između kojih će se obavljati razmena odluka, informacija i ostalih dokumenata u vezi izdržavanja dece, bračnih drugova i ostalih srodnika. Da bi mogli da govorimo o saradnji država u ovoj oblasti, treba da se osvrnemo na sudsku saradnju, kao i saradnju drugih organa, uopšte.

Saradnja između sudova i drugih organa ne sadrži samo dostavljanje odluka, rešenja, obaveštenja o sadržini i prava i drugih akata. Sudska saradnja je kompleksniji pojam i sadrži u sebi niz instituta, koji čine neophodnim komunikaciju

između navedenih subjekata. Da je to tačno, pokazuje i zakonodavstvo Evropske unije, koje se u zadnjoj deceniji obogatilo nizom akata koji regulišu mnoge oblike sudske saradnje, uključujući tu i priznanje i izvršenje sudskih i drugih akata. Sudsku saradnju između sudova i drugih organa u građanskim stvarima (u koje spadaju i stvari vezane za alimentacione zahteve) možemo posmatrati po sledećim oblastima:

- 1) Stvaranje sudske mreže;
- 2) Dostavljanje sudskih i vansudskih akata;
- 3) Izvođenje dokaza;
- 4) Zahtevi za obaveštavanje o sadržini stranog prava;
- 5) Priznanje i izvršenje sudskih i drugih akata.

Ako pogledamo navedene oblasti, videćemo da se, praktično, radi o oblicima međunarodne pravne pomoći, kao i o omogućavanju da strana odluka proizvede dejstva na domaćoj teritoriji, tj. zemlji priznanja. No, postavlja se pitanje da li priznanje i izvršenje stranih odluka i drugih akata možemo proučavati kao jedan od instituta sudske saradnje.¹

Što se tiče bračnih i porodičnih odnosa, zatim odnosa roditelja i dece, kao i drugih pitanja, koja se, pre svega, tiču izdržavanja, do danas je doneto niz međunarodnih izvora. No, u zadnjih nekoliko godina, najviše akata ove vrste donosi se u okviru Haške konferencije za međunarodno privatno pravo i u okviru Evropske unije.

Mi ćemo posvetiti pažnju međunarodnim izvorima koji regulišu, između ostalog, saradnju u oblasti ostvarivanja zahteva za izdržavanje, odnosno analiziraćemo pojedine odredbe Njujorške konvencije o ostvarivanju alimentacionih zahteva u inostranstvu, koja je doneta 20. juna 1956. godine, i koja je, jedina, ratifikovana od strane Srbije. Takođe, analiziraće se i Uredba EU br. 4/2009 o nadležnosti, merodavnom pravu, priznavanju i izvršenju odluka i saradnji u stvarima koje se odnose na obaveze izdržavanja, koja se primenjuje u zemljama članicama EU. Isto tako, kratko će se posvetiti pažnja Haškoj konvenciji o međunarodnoj nadoknadi izdržavanja dece i drugih članova porodice od 23. novembra 2007. godine. Dva, zadnje navedena, akta ćemo analizirati, iako Srbija nije članica EU, odnosno iako Srbija nije ratifikovala pomenutu Hašku konvenciju. Naime, prilagođavanje evropskim zakonodavnim okvirima jedan je od zadataka naše zemlje, ako želi da dobije odgovarajući status prema EU, a, sa druge strane, možemo očekivati da Srbija ratifikuje navedenu Hašku konvenciju, s obzirom na to da je naša zemlja članica Haške konferencije za međunarodno privatno pravo. Moramo još reći da Srbija, odnosno bivša SFR Jugoslavija, nije ratifikovala i ranije akte koji su doneti u okviru Haške konferencije za međunarodno privatno pravo, a koji se odnose na

¹ Čolović V., Saradnja sudova i drugih organa u građanskim stvarima u pravu Evropske unije, Institut za uporedno pravo, Mladi pravnici Srbije, Beograd 2009, str. 14–15.

izdržavanje, a to su: Haška konvencija o merodavnom pravu koje se primenjuje na neke slučajeve izdržavanja od 2. oktobra 1973. godine i Haška konvencija o priznanju i izvršenju odluka koje se odnose na izdržavanje, takođe od 2. oktobra 1973. Srbija reguliše merodavno pravo za određene oblike izdržavanja u Zakonu o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja², a što se tiče saradnje, primenjuju se pravila Njujorške konvencije iz 1956. godine.

1. Uopšte o alimentacionim zahtevima

Problem ostvarivanja alimentacionih zahteva jedno je od najosetljivijih pitanja, imajući u vidu interes, pre svega, dece, ali i bračnih drugova, kao i drugih članova porodice. Ovo pitanje postaje složenije kada je prisutan element inostranosti, odnosno kada se dužnik izdržavanja nalazi u drugoj zemlji. Regulisanje alimentacionih zahteva, kao i zakonskog izdržavanja, uopšte nije moguće rešiti bez efikasne međunarodne saradnje i koordinacije.

Problem ostvarivanja alimentacionih zahteva u Srbiji nije mali. Da je to tačno, pokazuje i broj zahteva koji se dostavljaju u Srbiju iz drugih zemalja, takođe potpisnica Njujorške konvencije, kao i broj zahteva, koji se iz Srbije šalju u druge zemlje. Naime, iz zemalja potpisnica Konvencije UN u protekle dve godine najviše zahteva za alimentaciju stiglo je iz Slovenije 35, Slovačke 25, Poljske 23, Hrvatske 7, Švajcarske 5, Australije 3 i Mađarske 2. Iz Austrije, Belgije, Nemačke, Velike Britanije i Ruske Federacije, za sada, postoji po jedan zahtev. Iz Srbije je najviše zahteva upućeno u Nemačku 285, Švajcarsku 82, Austriju 74, Francusku 20, Holandiju 19, Švedsku 15, Italiju 12, Hrvatsku 9, Australiju i Englesku po 8, Dansku i Bosnu i Hercegovinu 3, Belgiju, Grčku, Novi Zeland, Sloveniju i Izrael po 2 zahteva i Španiju i Makedoniju po jedan.

Broj navedenih zahteva nije veliki, ali je dovoljan da bi se preduzele mere, kako bi se povećala efikasnost u komunikaciji sa drugim zemljama u ovoj oblasti, kao i da bi se veći broj zaposlenih u državnoj upravi naše zemlje posvetio ovoj materiji.

2. Jedan primer potraživanja alimentacije

Pitanje ostvarivanja alimentacionih zahteva je složeno i ono može izazvati i druge probleme, naročito, u slučaju, kada se odluka suda o dosuđenom izdržavanju ne izvršava. Navešćemo jedan primer koji pokazuje da neizvršavanje ove

² Zakon o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja (Sl. list SFRJ br. 43/82, 72/82, Sl. list SRJ br. 46/96).

obaveze može dovesti do stvaranja i drugih obaveza, kao i do hapšenja lica koje ne plaća izdržavanje.

Naime, izvesni gospodin Patino, koji je želeo da poseti Njujork iz poslovnih razloga, zatražio je od svoje žene, koja je živela u tom gradu, dozvolu da može boraviti 10 dana u Njujorku i da ona neće za to vreme tražiti da se protiv njega preduzmu zakonske prinudne mere, koje predviđa američki zakon zbog toga što Patino ne izvršava svoje obaveze o plaćanju alimentacije svojoj ženi, na koje je bio osuđen u SAD. Pošto je njegova žena preuzela takvu obavezu, Patino je stigao u Njujork. Međutim, pre isteka roka od 10 dana njegova žena je zatražila od nadležnog organa u Njujorku da izda protiv Patinoa nalog za hapšenje, zbog neplaćanja alimentacije, što je i izvršeno, tako da je on bio lišen slobode. Po povratku u Francusku, Patino je podneo tužbu protiv svoje žene, tražeći da mu bude nadoknađena šteta, koju je on u vezi sa događajem u Njujorku pretrpeo. Povodom ovog spora, u kome se postavilo pitanje, koji materijalni zakon treba primeniti u konkretnom slučaju, pariski apelacioni sud, u svojoj presudi od 01.07.1959. godine, istakao je da je, prema francuskoj kolizionoj normi, zakon države Njujork nadležan za presuđenje ovog spora, jer su se i štetna radnja i nastupela šteta odigrali u Njujorku. S obzirom na to, prema zakonu države Njujork treba ceniti kako suštinu spora, tako i pitanje da li je tužba za naknadu štete zastarela ili ne. Kako je tužba po zakonu države Njujork predana u roku i kako je osnovni princip deliktne odgovornosti priznat u anglosaksonskom pravu, apelacioni sud je preinačio presudu prvostepenog suda i osudio suprugu Patino da plati na ime naknade štete iznos od dvadeset miliona franaka.³

Iz obaveze plaćanja alimentacije, proizišao je drugi spor – spor povodom naknade štete. Naime, sud je stao u ovom slučaju na gledište da je za deliktnu odgovornost merodavan *lex loci delicti* i da činjenica da je delikt izvršen u odnosima između supružnika nije dovoljan da se sud opredeli za primenu personalnog zakona. Delikt se dogodio u Njujorku i odluka je donesena po pravu te američke države. Neplaćanje alimentacije sud, kod donošenja ovakve odluke, nije uzimao u obzir, pa zbog toga nije uzimana u obzir primena jednog od personalnih zakona supružnika. *Lex loci delicti* bio je primenjen i na ocenu zastarelosti tužbe za naknadu. Postojala je mogućnost kolebanja između *lex loci delicti* – zakona suštine i *lex fori* – zakona postupka, koji se u konkretnom slučaju nisu poklapali. No, opšta je tendencija da se u ovom slučaju primeni zakon mesta delikta. I radnja i šteta, po navodima suda, odigrali su se u Njujorku, pa je po tom pravu ocenjena i zastarelost tužbe za naknadu štete⁴. Znači, primenilo se drugo pravilo u odnosu

³ Nadležni zakon u materiji građanske odgovornosti, *Journal du Droit international*, 1960, 2:424–428. Strani pravni život 28/61, Beograd 1961.

⁴ Čolović V., *Praktikum za međunarodno privatno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Srpskom Sarajevu, Srpsko Sarajevo 2002, str. 175.

na sam zahtev za izdržavanje, koji i nema direktne veze sa ovim sporom, ali je njegovo neizvršavanje dovelo do drugog spora.

3. Njujorška konvencija o ostvarivanju alimentacionih zahteva u inostranstvu

Kao što smo rekli, Njujorška konvencija o ostvarivanju alimentacionih zahteva u inostranstvu doneta je 20. juna 1956. godine (dalje: Njujorška konvencija) i njena osnovna svrha se sastoji u olakšavanju ostvarivanja izdržavanja koje jedno lice potražuje od drugog, pod uslovom da se ta lica nalaze na teritorijama različitih država, koje su strane ugovornice ove Konvencije.⁵ Njujorška konvencija ne sadrži kolizione norme. Ona postavlja višestrani mehanizam međunarodne pravne pomoći koji, putem ustanovljenja odgovarajućih organa na nacionalnom nivou, treba da olakša i ubrza ostvarivanje izdržavanja između poverioca i dužnika.⁶

Organi koji sprovode radnje oko navedenog ostvarivanja izdržavanja i čija je nadležnost definisana Njujorškom konvencijom jesu otpremnički i posrednički organ. Sva pravna sredstva koja su regulisana Njujorškom konvencijom dopunjuju, ali ne zamenjuju sva druga pravna sredstva koja postoje po domaćem ili međunarodnom pravu.⁷ Posvetićemo pažnju većini odredaba ovog akta, imajući u vidu da je Srbija ratifikovala jedino ovaj međunarodni izvor, u oblasti ostvarivanja alimentacionih zahteva.

Svaka država koja je potpisala i ratifikovala Njujoršku konvenciju će imenovati jedno ili više sudskih ili upravnih tela, koja će, na njenoj teritoriji, vršiti funkciju otpremničkog organa. Isto tako, svaka strana ugovornica će imenovati jedno javno ili privatno telo, koje će, na njenoj teritoriji, vršiti funkciju posredničkog organa. O navedenom, kao i o promenama vezanim za navedene organe, strane ugovornice moraju obavestiti Generalnog sekretara UN. Zadatak otpremničkih i posredničkih organa jeste da stupe direktno u kontakt sa otpremničkim ili posredničkim organima u drugim državama koje su ratifikovale Njujoršku konvenciju.⁸

Pre nego što analiziramo odredbe koje se odnose na podnošenja zahteva otpremničkom organu, moramo da navedemo da se odredbe Njujorške konvencije primenjuju kada se izdržavanje ostvaruje između poverioca i dužnika izdržavanja.

⁵ Ciurea A., *The maintenance recovery in the member and non-member countries of the European Union, Legal Practice and International Laws*, Faculty of Law, Transilvania University of Brasov, April 7–9, 2011, str. 86.

⁶ Varadi T., Bordaš B., Knežević G., *Međunarodno privatno pravo*, Novi Sad 2001, str. 316–317.

⁷ Član 1. Njujorške konvencije.

⁸ Član 2. Njujorške konvencije.

Ako se poverilac izdržavanja nalazi u državi koja je strana ugovornica, a dužnik u drugoj državi ugovornici, tada poverilac može da podnese zahtev otpremničkom organu države poverioca za ostvarenje izdržavanja od dužnika. Osim toga, organ zemlje gde se nalazi dužnik mora da preduzme sve potrebne mere za ostvarivanje ovih zahteva, uključujući tu i poravnanja o potraživanju, pokretanje postupka u njegovoj zemlji i izvršenje strane odluke i drugog akta koji se odnosi na izdržavanje.⁹

Svaka strana ugovornica mora da izvesti Generalnog sekretara UN o dokazima koji su predviđeni, po odredbama unutrašnjeg zakonodavstva države posredničkog organa, za utvrđivanje alimentacionih potraživanja, kao i o uslovima pod kojima ti dokazi treba da budu podneti, da bi bili prihvaćeni. Strane ugovornice moraju da podnesu izveštaj i o ostalim uslovima predviđenim njihovim zakonodavstvom u ovoj oblasti. Zahtev otpremničkom organu treba da bude dostavljen sa svim dokumentima, koji su navedeni, a to uključuje i ovlašćenje punomoćnika kojim se otpremnički organ ovlašćuje da deluje. Može da se odredi i neko drugo lice da vrši navedene radnje u vezi podnošenja zahteva, po ovlašćenju poverioca. Njujorška konvencija predviđa da se, uz zahtev, dostavlja i fotografija poverioca, a, ukoliko je to moguće, i fotografija dužnika.

Sadržina i dostavljanje zahteva

Otpremnički organ mora da preduzme sve moguće mere, kako bi se osiguralo da zakonski uslovi države posredničkog organa budu ispunjeni. Zahtev mora da sadrži sledeće:

- a) ime i prezime, adresu, datum rođenja, državljanstvo i zanimanje poverioca, i, ako je to potrebno, ime i adresu zakonskog zastupnika;
- b) ime i prezime dužnika, i, ukoliko poverilac to zna, njegove adrese za proteklih pet godina, datum rođenja, državljanstvo i zanimanje;
- c) detaljno izložene osnove na kojima se zahtev zasniva, predmet zahteva, i svaku drugu relevantnu informaciju koja se, naročito, tiče prihoda porodičnog stanja poverioca i dužnika.¹⁰

Nakon dostavljanja zahteva, otpremnički organ će dostaviti ta dokumenta posredničkom organu, koga je odredila država dužnika. Pre toga, otpremnički organ mora da proveri da li su zahtev, kao i prateća dokumenta u propisanoj formi koju određuje zakonodavstvo države poverioca. Otpremnički organ može dostaviti posredničkom organu svoje mišljenje o opravdanosti zahteva i može preporučiti da se poveriocu ukažu besplatna pravna pomoć i oslobođenje od troškova.¹¹

⁹ Pak M., Međunarodno privatno pravo, Beograd 2000, str. 133.

¹⁰ Član 3. Njujorške konvencije.

¹¹ Član 4. Njujorške konvencije.

Otpremnički organ će, na zahtev poverioca, dostaviti sledeće: – odluku, bez obzira da li je privremena ili konačna; – svaki drugi sudski akt o alimentaciji koji je donesen u korist poverioca. Zahteva se da je taj akt donet u jednom od nadležnih sudova država ugovornica. Isto tako, zahteva se da se dostavi i zapisnik iz postupka u kome je ta odluka doneta.¹² S obzirom na značaj ostvarivanja ovih zahteva, Njujorška konvencija je predvidela da se podnosi odluka ili bilo koji drugi akt koji se odnosi na izdržavanje, bez obzira na pravosnažnost, odnosno konačnost. Time se doprinosi efikasnosti izvršenja ovih akata na teritoriji druge strane ugovornice.

Funkcije posredničkog organa

Njujorška konvencija određuje i funkcije posredničkog organa. Ona to određuje na opšti način, određivanjem obaveza koje posrednički organ mora da izvrši u odnosu na ostvarenje izdržavanja, kao i prema otpremničkom organu. Te funkcije su:

- 1) On mora da deluje u granicama ovlašćenja, koja su mu data od strane poverioca;
- 2) Mora da preduzme sve mere, koje su potrebne za ostvarenje izdržavanja, kao i poravnanje o potraživanju;
- 3) Mora da se stara o tome da otpremnički organ stalno bude pravovremeno i istinito informisan;
- 4) Zakon koji će regulisati sve navedene funkcije je zakon države dužnika, a naročito Međunarodno privatno pravo te države.¹³

Sadržina zamolnica

Njujorška konvencija reguliše i sadržinu zamolnica, kao i ostala pitanja koja se tiču ovog akta. Naime, kada zakonodavstva obe zainteresovane države predviđaju primenu ovog akta, primenjivaće se sledeće:

- 1) Sud, koji vodi postupak za izdržavanje, može uputiti zamolnicu za dostavljanje dokumenata ili drugih dokaza ili nadležnom sudu druge države ugovornice ili bilo kojem drugom ovlašćenom organu, koji je imenovan od strane te države, na čijoj teritoriji zamolnica treba da se izvrši;
- 2) Da bi stranke u postupku mogle da prisustvuju ili da budu predstavljene, pri preduzimanju određene zahtevane mere, ovlašćeni organ zamoljene države je obavezan da o tome obavesti zainteresovani otpremni i posrednički organ, kao i dužnika o datumu i mestu u kome će se preduzeti zahtevana mera;

¹² Član 5.1 Njujorške konvencije.

¹³ Član 6. Njujorške konvencije.

- 3) Zamolnica treba da bude izvršena brzo. Ako ona ne bude izvršena u roku od četiri meseca od dana njenog prijema od strane ovlašćenog organa zamoljene države, razlozi za to neizvršenje ili zakašnjenje u izvršenju moraju biti saopšteni organu koji je poslao molbu.

Izvršenje zamolnica može biti odbijeno ako autentičnost isprava nije utvrđena i ako strana ugovornica, na čijoj teritoriji izvršenje mora da se sprovede, smatra da bi njen suverenitet ili bezbednost bili time kompromitovani.¹⁴

Ostale odredbe Njujorške konvencije

Njujorška konvencija određuje da će, u postupku koji se vodi po njenim odredbama, poverioci imati isti tretman i ista oslobođenja pri plaćanju troškova i taksa kao što je to priznato rezidentima ili državljanima države gde se postupak vodi. Od poverilaca koji su stranci ili nerezidenti ne može se zahtevati da polažu kauciju za obezbeđenje troškova niti da vrše ma kakvu drugu uplatu ili depozit.¹⁵

Njujorškom konvencijom je predviđeno da strane ugovornice, čija unutrašnja zakonodavstva ograničavaju transfer fondova u inostranstvo, moraju tome dati najveći prioritet, imajući u vidu da ti fondovi služe za plaćanje izdržavanja ili za pokriće troškova postupka po ovom aktu.¹⁶

Sporovi između strana ugovornica će se rešavati pred Međunarodnim sudom pravde. Sporovi mogu nastati u vezi tumačenja ili primene Njujorške konvencije i mogu biti rešeni i na drugi način. Postupak rešavanja spora može se pokrenuti notifikacijom specijalnog sporazuma ili jednostranim podneskom jedne od strana ugovornica.¹⁷

Njujorška konvencija predviđa i mogućnost stavljanja rezervi na neku od njenih odredaba prilikom potpisivanja ili ratifikacije. U tom slučaju, Generalni sekretar UN ima obavezu da obavesti strane ugovornice o rezervama koje su stavljene na tekst ove Konvencije. Svaka strana ugovornica koja prigovori rezervi može, u periodu od 90 dana od datuma saopštenja, notifikovati Generalnom sekretaru UN da je ona ne prima i Njujorška konvencija tada neće stupiti na snagu između države koja je stavila primedbu i države koja je učinila rezervu. Svaka država koja posle toga pristupa može učiniti takvu notifikaciju u vreme svog pristupanja. Strana ugovornica može u svako vreme povući rezervu koju je ranije stavila i treba da to povlačenje notificira Generalnom sekretaru UN.¹⁸

¹⁴ Član 7. Njujorške konvencije.

¹⁵ Član 9.1,2 Njujorške konvencije.

¹⁶ Član 10. Njujorške konvencije.

¹⁷ Član 16. Njujorške konvencije.

¹⁸ Član 17. Njujorške konvencije.

Svaka strana ugovornica može zatražiti i reviziju Njujorške konvencije. Ona to može učiniti u svako doba, notifikacijom upućenom Generalnom sekretaru UN. Generalni sekretar će dostaviti notifikaciju svakoj strani ugovornici s molbom da ta strana ugovornica odgovori u roku od četiri meseca da li želi sazivanje jedne konferencije koja bi razmotrila predloženu reviziju. Ako većina strana ugovornica odgovori potvrdno nju će sazvati Generalni sekretar UN.¹⁹

Njujorška konvencija definiše, jedino, sudsku saradnju u ovoj oblasti, za razliku od ostalih izvora, koje ćemo navesti. Ovaj akt je najšire primenjen, s obzirom na to da je donesen u okviru UN. Međutim, akt koji je donesen od strane Haške konferencije za međunarodno privatno pravo ima, takođe, široku primenu.

*

* *

Inače, u praksi zemalja ugovornica Njujorške konvencije, sudovi se, često, pozivaju na ovaj akt prilikom odobravanja izvršenja odluke o izdržavanju, donete u drugoj zemlji članici. Ovim međunarodnim aktom je znatno poboljšan položaj i domaćeg i stranog poverioca, s obzirom na to da se o prinudnom izvršenju zahteva staraju pomenuti otpremnički i posrednički organi. Zahtev se šalje na jedinstvenom obrascu. Mora se reći da je najveći deo upućenih i primenjenih zahteva za alimentaciju uspešno rešen u vansudskom postupku.²⁰

Inače, Njujorška konvencija je predvidela jednostavan mehanizam međunarodne pravne pomoći i ostvarivanja zamolnica u ovoj oblasti. Činjenica je da su i kasnije donete međunarodne konvencije, ne samo u ovoj oblasti, regulisale direktnu komunikaciju organa, između kojih se obavlja prenos dokumenata. Međutim, u oblasti ostvarivanja alimentacionih zahteva, navedena direktna komunikacija je od većeg značaja. No, ono što je odlika i drugih međunarodnih akata u oblasti saradnje sudova i drugih organa različitih država odnosi se na primenu nacionalnih zakonodavstava strana ugovornica, što predstavlja nešto što može usporavati priznanje i primenu zahteva dospelih iz druge države, ali efikasan mehanizam međunarodne pravne pomoći doprinosi da se eventualni problemi, takve prirode, prevaziđu.

¹⁹ Član 20. Njujorške konvencije.

²⁰ Pak M., nav. delo, str. 133.

4. Uredba EU br. 4/2009 o nadležnosti, merodavnom pravu, priznavanju i izvršenju odluka i saradnji u stvarima koje se odnose na obaveze izdržavanja

Uredba EU br. 4/2009 o nadležnosti, merodavnom pravu, priznavanju i izvršenju odluka i saradnji u stvarima koje se odnose na obaveze izdržavanja donesena je 18. decembra 2008. godine (dalje: Uredba)²¹ i povezana je sa Haškom konvencijom, naročito preko Haškog protokola o određivanju merodavnog prava u oblasti izdržavanja.

Naime, davalac izdržavanja trebalo bi da bez problema dobije odluku u zemlji članici koja se može automatski izvršiti u drugoj zemlji članici bez daljih formalnosti. Da bi se postigao ovaj cilj preporučuje se stvaranje instrumenta EU za stvari koje se odnose na obaveze izdržavanja u kojem će biti udružene odredbe o nadležnosti, sukobu zakona, priznavanju i izvršnosti, izvršenju, pravnoj pomoći i saradnji između centralnih organa.

Delokrug ove Uredbe obuhvata sve obaveze izdržavanja koje proističu iz porodičnih odnosa, roditeljstva, braka ili srodstva, kako bi se garantovalo jednako postupanje prema svim davaocima izdržavanja. U smislu ove Uredbe, pojam „obaveze izdržavanja“ treba da se tumači autonomno.

U stvarima koje se odnose na obaveze izdržavanja u zemljama članicama, nadležnost ima:

- a) Sud u mestu gde se nalazi uobičajeno boravište tuženog, ili
- b) Sud u mestu gde se nalazi uobičajeno boravište davaoca izdržavanja, ili
- c) Sud koji je, shodno svojim zakonima, nadležan za vođenje postupaka u vezi sa statusom lica ako je pravna stvar u vezi sa izdržavanjem povezana sa tim postupkom, sem ukoliko se ta nadležnost ne zasniva isključivo na državljanstvu jedne od strana, ili
- d) Sud koji je, shodno svojim zakonima, nadležan za rešavanje postupaka u vezi sa roditeljskom odgovornošću, ukoliko je pravna stvar u vezi sa izdržavanjem povezana sa tim postupkom, sem ukoliko se ta nadležnost ne zasniva isključivo na državljanstvu jedne od strana.²²

Strane mogu izabrati sud pod odgovarajućim uslovima u pismenoj formi, sud državljanstva ili uobičajenog mesta stanovanja jedne od strana. Zajedničko

²¹ Council Regulation (EC) No 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations (Official Journal of the European Communities L 7, 10.1.2009, p. 1–79).

²² Član 3. Uredbe; Župan M., *Europska pravosudna suradnja u prekograničnim obiteljskim predmetima*, Zbornik radova „Pravni aspekti prekogranične suradnje i EU integracija: Mađarska – Hrvatska“ (ur. Doc. dr Mirela Župan), Pečuh-Osijek 2011, str. 615.

uobičajeno boravište. Sud koji će rešavati njihov bračni spor.²³ Ako tuženi ne osporava nadležnost, taj sud će rešavati predmet.²⁴

Smatra se da je predmet poveren sudu:

- a) kada se dokument kojim se pokreće postupak, ili neki ekvivalentan dokument, dostavi sudu, pod uslovom da tužilac naknadno nije propustio da preduzme korake koje mora da bi se izvršila dostava dokumenata tuženome; ili
- b) ako dokument mora biti dostavljen pre nego što se preda sudu, onda kada ga primi organ nadležan za dostavu, pod uslovom da tužilac naknadno nije propustio da preduzme korake koje mora preduzeti da bi dokument bio predat sudu.²⁵

Kada je sudu zemlje članice poveren predmet za koji on nije nadležan shodno ovoj Uredbi, on je dužan da izjavi, na svoj predlog, da nije nadležan.²⁶

Litispendencija

Kada se postupak koji se odnosi na isti predmet tužbe i između istih strana pokrene pred sudovima različitih zemalja članica, svaki sud, izuzev onoga kojem je predmet prvo poveren, dužan je da na svoj predlog obustavi postupak koji vodi dok se ne ustanovi nadležnost suda kojem je predmet prvo poveren.

Kada se ustanovi nadležnost suda kojem je predmet prvo poveren, svaki drugi sud, izuzev onoga kojem je predmet prvo poveren, dužan je da se odrekne nadležnosti u korist tog suda.²⁷

Kada se na sudovima različitih zemalja članica rešavaju povezane tužbe, svaki sud, izuzev onoga kojem je predmet prvo poveren, može obustaviti postupak koji vodi. Kada se ove tužbe rešavaju na prvostepenom sudu, svaki sud, izuzev onoga kojem je predmet prvo poveren, može, takođe, na osnovu zahteva jedne od strana, da se odrekne nadležnosti, ako sud kojem je predmet prvo poveren ima nadležnost nad tužbama o kojima se radi, a njegovi zakoni dozvoljavaju spajanje tih tužbi. U smislu navedenog, smatra se da su tužbe povezane kada su toliko tesno povezane da je celishodno rešavati ih zajedno da bi se izbegao rizik neusaglasivih presuda, koji proističe iz odvojenih sudskih postupaka.²⁸

²³ Član 4. Uredbe.

²⁴ Član 6. Uredbe.

²⁵ Član 9. Uredbe.

²⁶ Član 10. Uredbe.

²⁷ Član 12. Uredbe.

²⁸ Član 13. Uredbe.

Opšte pravilo o merodavnom pravu po Haškom protokolu iz 2007.²⁹

Kao što smo rekli, pomenućemo i odredbe Uredbe koje se odnose na primenu Haškog protokola. Naime, obaveze izdržavanja su regulisane zakonom zemlje gde se nalazi uobičajeno boravište davaoca izdržavanja, izuzev slučajeva kada se ovim Protokolom predviđa drugačije. U slučaju promene uobičajenog prebivališta davaoca izdržavanja, merodavno je pravo zemlje gde se nalazi novo uobičajeno prebivalište, od trenutka kada dođe do te promene.³⁰

Davalac izdržavanja i izdržavano lice mogu bilo kada odrediti jedan od sledećih zakona kao merodavan za obaveze izdržavanja:

- a) Zakon bilo koje zemlje čiji je državljanin bilo koja od strana u trenutku određivanja zakona;
- b) Zakon zemlje uobičajenog mesta stanovanja bilo koje od strana u trenutku određivanja zakona;
- c) Zakon koji odrede strane onako kako je primenljivo, ili zakon koji se faktički primenjuje na njihov imovinski režim;
- d) Zakon koji odrede strane onako kako je primenljivo, ili zakon koji se faktički primenjuje na njihov razvod ili zakonsku rastavu.³¹

Priznanje i izvršenje stranih odluka; poseban status za potpisnice Haškog protokola

Odluka doneta u zemlji članici koja nije obavezana Haškim protokolom iz 2007. priznaje se u drugoj zemlji članici bez ikakve posebne procedure. Svako zainteresovano lice koje postavi pitanje priznavanja odluke kao glavno pitanje u sporu, može, u skladu sa postupcima utvrđenim u ovom Odeljku, zahtevati da se odluka prizna. Ako ishod postupka na sudu neke zemlje članice zavisi od rešavanja nepredviđenog pitanja priznavanja, taj sud je nadležan za to pitanje.

Razlozi za odbijanje priznavanja

Razlozi za odbijanje priznanja su razlozi, koji se, u stvari, odnose na opšta pravila, odnosno, opšte pretpostavke za priznanje i izvršenje stranih odluka. Odluka neće biti priznata:

- a) ako je priznavanje odluke očito suprotno javnom poretku u zemlji članici u kojoj se priznavanje traži. Test u vezi sa javnim poretkom ne može se primenjivati na pravila koja se odnose na nadležnost;
- b) ukoliko je doneta kao odluka kontumacijom, ako tuženom nije dostavljen dokument kojim se pokreće sudski postupak ili ekvivalentan dokument

²⁹ Protocol on the law applicable to maintenance obligations (2007).

³⁰ Član 3. Haškog protokola.

³¹ Član 8. Haškog protokola.

na vreme i na takav način mu se omogući da organizuje svoju odbranu, sem ukoliko tuženi nije propustio da pokrene postupak radi osporavanja te odluke onda kada je to mogao da učini;

- c) ako je neusaglasiva sa nekom odlukom donetom u sporu između istih strana u zemlji članici u kojoj se traži priznavanje;
- d) ako ne može da se usaglasi sa nekom ranijom odlukom donetom u nekoj drugoj zemlji članici, ili u nekoj trećoj zemlji u sporu u vezi sa istim predmetom tužbe i između istih strana, pod uslovom da su u ranijoj odluci ispunjeni uslovi potrebni za njeno priznavanje u zemlji članici gde se traži priznavanje.³²

Njujorška konvencija je, možda, trebalo da definiše i obaveze zainteresovane strane za priznanje, kao i lica koje se protivi priznanju. To kažemo, jer ta lica moraju da dostave sudu određenu dokumentaciju, kojom će dokazati neke od navedenih razloga za odbijanje priznanja, a što se, naročito, odnosi na nemogućnost organizovanja odbrane od strane tuženog i ranije donetu odluku. No, to ne čini ni većina drugih međunarodnih ili unutrašnjih akata koji regulišu ovu materiju, tako da se primenjuju opšta pravila u postupku priznanja.

Pravna pomoć

Strane uključene u spor koji potpada pod delokrug ove Uredbe imaju delotvoran pristup pravdi u drugoj zemlji članici, uključujući izvršenje i žalbu ili postupak revizije, u skladu sa uslovima utvrđenim odredbama Uredbe.

U slučajevima koje određuje Uredba, zemlja članica obezbeđuje delotvoran pristup pravdi svakom podnosiocu zahteva koji je rezident zemlje članice koja dostavlja zahtev.

Nije potrebno nikakvo obezbeđenje, obveznica ili depozit, bez obzira kako da je opisan, da se garantuje plaćanje troškova i izdataka tokom postupka u vezi sa obavezama izdržavanja.³³

Imenovanje centralnih organa

Svaka zemlja članica je dužna da odredi centralni organ koji će vršiti obaveze koje za taj organ proističu iz ove Uredbe. Federalne zemlje članice, zemlje članice sa više pravnih sistema ili zemlje članice koje imaju autonomne teritorijalne jedinice, mogu slobodno da imenuju više centralnih organa a dužne su da naznače teritorijalni ili lični delokrug njihovih funkcija.³⁴

³² Član 24. Uredbe, Župan M., nav. delo, str. 616.

³³ Član 44. Uredbe.

³⁴ Član 49. Uredbe.

Opšte funkcije centralnih organa

Centralni organi su dužni da vrše sledeće:

- da saraduju jedni sa drugima, i putem razmene informacija, i da unapređuju saradnju među nadležnim organima u svojim zemljama članicama da bi se postigli ciljevi ove Uredbe;
- da u najvećoj mogućoj meri traže rešenja za teškoće koje proističu iz primene ove Uredbe.

Centralni organi su dužni da preduzimaju mere za olakšanje primene ove Uredbe i u cilju jačanja njihove saradnje. U ovom smislu, primenjuje se Evropska pravosudna mreža u građanskim i trgovinskim stvarima koja je osnovana Odlukom 2001/470/EC.³⁵

Uspostavljanje Evropske sudske mreže

S obzirom na to da je Evropska sudska mreža, kao institut, od velike važnosti za sudsku saradnju u EU, pomenućemo ono što je osnovno u vezi nje, imajući u vidu da je i Uredba definiše u svojim odredbama. Osnovni cilj Evropske sudske mreže jeste sudska saradnja i brzo i efikasno dostavljanje akata i obaveštenja (informacija). Za to je potrebno direktno komuniciranje između ovlašćenih organa. Odluka 470/2001 predviđa osnivanje i imenovanje više subjekata, koji će vršiti poslove, iz kojih se i sastoji Evropska sudska mreža.³⁶ Da bi ona funkcionisala, moraju se osnovati ili imenovati:

1. tela za saradnju, koja se osnivaju od strane svake zemlje članice;
2. centralni ovlašćeni organi, koji moraju raspolagati instrumentima za saradnju između zemalja članica. Ti instrumenti moraju biti u skladu sa pravilima, pre svega, domaćeg prava, koji se primenjuju u oblasti sudske saradnje u građanskim i trgovačkim stvarima;
3. sudije, koji će biti zaduženi za ostvarivanje veza sa drugim sudovima u zemljama članicama i koji će za to snositi odgovornost u smislu poštovanja pravila, koja se primenjuju u ovoj materiji; kao i
4. drugi ovlašćeni organi, koji će biti osnovani od strane zemalja članica, a u skladu sa ovom Odlukom. To mogu biti sudski ili drugi administrativni organi, koji će, takođe, imati odgovornost u sprovođenju sudske saradnje između zemalja članica.³⁷

Svaka zemlja članica može, ako to smatra za neophodno, da obrazuje više tela za saradnju, na svojoj teritoriji, ali se mora raditi o tačno utvrđenom i ogra-

³⁵ Član 50. Uredbe.

³⁶ Čolović V., *Saradnja sudova i drugih organa u građanskim stvarima u pravu Evropske unije*, Institut za uporedno pravo, Mladi pravnici Srbije, Beograd 2009, str. 22.

³⁷ Član 2., t.1. Odluke 470/2001.

ničenom broju tih tela. Ukoliko se obrazuje više tela za saradnju, mora se obezbediti njihova saradnja.³⁸ Svaka zemlja članica mora odrediti koji će ovlašćeni organi vršiti ulogu centralnih ovlašćenih organa i sudija, koji ostvaruju saradnju sa ovlašćenim telima drugih zemalja članica.³⁹ Zemlje članice moraju obavestiti Komisiju o imenima i adresama svih navedenih tela za saradnju i ovlašćenih organa. Osim toga, zemlje članice moraju navesti kojim se jezicima koriste navedena tela, kao i njihove posebne funkcije.⁴⁰ Odlukom 470/2001 određeno je da su zemlje članice morale najkasnije do 01. juna 2002. godine da obaveste Komisiju o navedenim podacima, koji se tiču tela za saradnju.⁴¹

Zadaci i aktivnosti Evropske sudske mreže

Osnovni zadaci Evropske sudske mreže su obezbeđenje nesmetane sudske saradnje između zemalja članica u građanskim i trgovačkim stvarima, kao i uspostavljanje i unapređenje informacionog sistema, koji će biti dostupan i javnosti. Mreža će razvijati navedenu sudsku saradnju, čak i kad nije moguća primena instrumenata za saradnju, a koji su doneseni od strane Zajednice, ali će, u svakom slučaju, da radi na obezbeđivanju praktične primene tih instrumenata, kao i konvencija Zajednice.⁴² Zadaci Evropske sudske mreže i svih njenih članica, sastoje se i u sledećem:

- a) obezbeđivanje kontakata između ovlašćenih organa zemalja članica;
- b) organizovanje sastanaka tela za saradnju i članica Evropske sudske mreže; i
- c) ažuriranje, sređivanje i pružanje informacija o sudskoj saradnji u građanskim i trgovačkim stvarima.⁴³

Tela za saradnju će biti dužna da informišu druga tela za saradnju o sudskoj saradnji, zatim da nalaze rešenja za eventualne probleme, koji bi se javili kod saradnje sudova, kao i da rade na obezbeđenju te saradnje. Naravno, jedan od važnih zadataka sastojao bi se i u saradnji oko pripreme i dnevnog ažuriranja svih informacija i u dostupnosti tih informacija javnosti.⁴⁴ Ako telo za saradnju primi zahtev za obaveštenje od druge članice Evropske sudske mreže, na koji je u nemogućnosti da odgovori, tada će taj zahtev proslediti drugom telu, koji će to biti u mogućnosti. Mora se obezbediti mogućnost za saradnju članica, u ovom pogledu.⁴⁵

³⁸ Član 2., t.2 Odluke 470/2001.

³⁹ Član 2., t.3 i 4 Odluke 470/2001.

⁴⁰ Član 2. t.5 Odluke 470/2001.

⁴¹ Član 20. Odluke 470/2001.

⁴² Član 3. Odluke 470/2001.

⁴³ Član 4. Odluke 470/2001.

⁴⁴ Član 5. t.1 i 2 Odluke 470/2001.

⁴⁵ Član 5., t.3 Odluke 470/2001.

U Odluci 470/2001 predviđa se i saradnja ovlašćenih organa u okviru Zajednice. Definišu se i kontakti tih organa sa Evropskom sudskom mrežom, kao i primena instrumenata za sprovođenje sudske saradnje u građanskim i trgovačkim stvarima.⁴⁶ Naime, Odlukom 470/2001 određuje se da i ovlašćeni državni organi i organi Zajednice učestvuju u obezbeđivanju sudske saradnje i razmene informacija. Osim toga, svaka zemlja članica mora da obezbedi da tela za saradnju mogu komunicirati na službenim jezicima sa telima za saradnju drugih zemalja članica. U skladu sa tim, zemlje članice moraju obezbediti i izvođenje kurseva jezika.⁴⁷ Tela za saradnju moraju obezbediti sve tehničke mogućnosti za brzo i efikasno postupanje po zahtevima za obaveštenje.⁴⁸

5. Haška konvencija o međunarodnoj nadoknadi izdržavanja dece i drugih članova porodice

Hašku konvenciju o međunarodnoj nadoknadi izdržavanja dece i drugih članova porodice⁴⁹ analiziraćemo iz razloga što je ona povezana i sa Uredbom, zatim, zato što je EU pristupila Haškoj konferenciji za međunarodno privatno pravo, a i zbog činjenice što je Srbija članica Haške konferencije. Naime, svrha pristupanja EU Haškoj konferenciji Međunarodnog privatnog prava je što EU ima novu ulogu međunarodnog aktera u oblasti sudske saradnje u građanskim stvarima, kao i u oblasti donošenja akata u oblasti sukoba zakona, građanskog sudskog postupka, međunarodne pravne pomoći i dr. Zbog toga je 05.10.2006. godine doneta Odluka Saveta o pristupanju EU Haškoj konferenciji. Cilj rada Haške konferencije je delovanje u pravcu postupnog unificiranja pravila Međunarodnog privatnog prava. Haška konferencija je do sada usvojila niz konvencija u različitim oblastima Međunarodnog privatnog prava, kao što su sukob zakona, sudska saradnja i sl. Sa druge strane, kao što je rečeno, EU je usvojila niz Uredbi u oblasti Međunarodnog privatnog prava. Većina tih akata je vezana za oblast međunarodne pravne pomoći i priznanja i izvršenja stranih odluka, ali zadnjih godina proširen je broj oblasti, u okviru kojih se donose Uredbe.

Haška konvencija je usvojena 23. novembra 2007. godine i njen cilj je obezbeđenje izvršavanja zahteva za izdržavanje dece i ostalih srodnika. Naročito će se obratiti pažnja na uspostavljanje sveobuhvatnog sistema saradnje između država u ovoj oblasti, zatim obezbeđenje priznanja i izvršenja odluka koje se odnose na izdržavanje, kao i sprovođenje efikasnih mera kod izvršavanja tih

⁴⁶ Član 6. Odluke 470/2001.

⁴⁷ Član 7. Odluke 470/2001.

⁴⁸ Član 8. Odluke 470/2001; Čolović V., nav. delo, str. 23–24.

⁴⁹ Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=131

odluka.⁵⁰ Haška konvencija se odnosi na odnose između roditelja i dece do njihove 21. godine. Posvetićemo pažnju samo odredbama koje se odnose na saradnju ovlašćenih organa.

Svaka strana ugovornica će biti dužna da imenuje centralno ovlašćeni organ čija će dužnost biti da izvršava obaveze u vezi zahteva za izdržavanje koje su definisane Haškom konvencijom.⁵¹ Osnovni zadatak centralnog organa strane ugovornice će biti da saraduje sa centralnim organima drugih strana ugovornica, kao i da rešavaju probleme koji se postave kod primene Haške konvencije.⁵² Centralni organi će, posebno, obavljati poslove slanja i prijema zahteva za izdržavanje, a, isto tako, radiće i na pokretanju, odnosno obezbeđivanju pokretanja postupka za ostvarenje zahteva za izdržavanje.

U odnosu na te zahteve, centralni organi će pružiti ili obezbediti pružanje pravne pomoći, zatim pomoći oko nalaženja adrese dužnika ili poverioca izdržavanja, da pomognu oko dobijanja relevantnih informacija, koje se tiču prihoda dužnika izdržavanja, kao i drugih finansijskih okolnosti vezanih za dužnika ili poverioca, uključujući i lokaciju njihove imovine. Osim toga, centralni organi treba da podstaknu mirenje između stranaka, odnosno da, kad god je to moguće, pomognu pokretanje postupka medijacije. Isto tako, centralni organi treba da obezbede tekuće izvršavanje odluka, kao i svih zaostalih obaveza, zatim da obezbede transfer sredstava koja se daju na ime izdržavanja, kao i da obezbede protok dokumenata koji se tiču navedenih zahteva. Ne manje važna funkcija centralnog organa odnosi se na pokretanje ili obezbeđenje pokretanja postupka za dobijanje privremene mere u cilju ispunjenja zahteva za izdržavanje, kao i da olakša uručenje dokumenata. Haška konvencija predviđa da funkciju centralnog organa treba da obavlja organ javne vlasti (državni organ), odnosno organ koji je pod nadzorom državnog organa.⁵³

Haška konvencija određuje da poveriocu izdržavanja stoje na raspolaganju u državi molilji sledeći načini ostvarenja zahteva, kako bi mogao da ostvari izdržavanje. To su: – priznanje ili priznanje i izvršenje odluke; – izvršenje odluke ili priznanje u zamoljenoj državi; – donošenje odluke u zamoljenoj državi, u kojoj priznanje i izvršenje odluke nije moguće, odnosno ako je ono odbijeno zbog razloga navedenih u Haškoj konvenciji; – modifikacija odluke u zamoljenoj državi; itd. Isto tako, Haška konvencija reguliše i koji zahtevi će biti dostupni dužniku: – priznanje odluke ili pokretanje postupka koji će dovesti do suspenzije ili ograničenja primene prethodne odluke u zamoljenoj državi; – modifikacija odluke

⁵⁰ Član 1. Haške konvencije.

⁵¹ Član 4.1 Haške konvencije.

⁵² Član 5. Haške konvencije.

⁵³ Član 6.1,2,3 Haške konvencije.

donesene u zamoljenoj državi; i – modifikacija odluke donesene i u drugoj državi, osim u zamoljenoj državi.⁵⁴

Centralni organ države molilje pomoći će podnosiocu zahteva u prikupljanju svih informacija i dokumentacije koji moraju da prate zahtev, kako bi mogao da se uzme u razmatranje u drugoj državi. Centralni organ države molilje će, nakon utvrđivanja da zahtev ispunjava sve uslove po odredbama Konvencije, dostaviti isti centralnom organu zamoljene države. Centralni organ zamoljene države će, u roku od 6 nedelja, obavestiti centralni organ države molilje da je primio zahtev, kao i o tome da li su potrebne neke druge informacije ili dokumenta u vezi tog zahteva. Potvrda prijema zahteva će se izvršiti na način kako je to utvrđeno u Aneksu 2 Haške konvencije. Nakon tri meseca, centralni organ zamoljene države će obavestiti centralni organ države molilje o statusu zahteva.⁵⁵ Centralni organ zamoljene države može da odbije primenu zahteva na svojoj teritoriji jedino ako nisu ispunjeni uslovi predviđeni Haškom konvencijom. O tome mora, odmah, da obavesti centralni organ države molilje.⁵⁶

6. Zaključak

Imajući u vidu sve navedeno, mogli bismo da izvedemo određene zaključke, koji bi mogli da budu korisni jedino ako bi se zakonodavac u Srbiji odlučio za određene promene u regulisanju međunarodne pravne pomoći, naročito ako se ona odnosi na stvari u porodičnom pravu. Problem ostvarivanja izdržavanja između roditelja i dece, kao i ostalih srodnika, je veliki. To nije samo slučaj sa našom zemljom, već i sa drugim državama. Jedan od dokaza da je to tako jeste i činjenica da je SAD ratifikovala Hašku konvenciju i da se to ističe kao nešto najvažnije u njenom dejstvu. No, bez obzira na nedostatke u regulisanju ove materije, kao i na činjenicu da je naša zemlja ratifikovala samo jedan međunarodni izvor, od navedena tri, ne sprečava nas da, ipak, navedemo određene zaključke, koji će doprineti kasnijoj analizi ove oblasti, uočavanju određenih nedostataka i u zakonodavstvu i u praksi, što bi rezultiralo definisanjem „čvrstih“ pravila. Ti zaključci su sledeći:

- 1) Svi navedeni međunarodni izvori definišu postojanje otpremničkih i posredničkih organa koji moraju direktno da komuniciraju. Možda bi trebalo odrediti u okviru kojih državnih organa bi oni trebalo da egzistiraju, odnosno postavlja se pitanje, da li bi trebalo dopustiti da se oni osnivaju

⁵⁴ Član 10.1,2 Haške konvencije.

⁵⁵ Član 12.1,2,3,4 Haške konvencije.

⁵⁶ Član 12.8 Haške konvencije.

- i pri nekim telima, koja su samo pod nadzorom države, a ne predstavljaju državne organe;
- 2) Primena prava po *lex fori*, odnosno prava mesta gde se izvršavaju zahtevi za izdržavanje, može dovesti do odugovlačenja postupaka ostvarivanja tih zahteva. To je i normalno, s obzirom na različitosti u pravima država ugovornica koje regulišu ovu materiju. Možda bi međunarodni izvor trebalo da definiše neke minimalne uslove koji bi morali da se poštuju od strane država ugovornica, bez obzira na činjenicu što nešto slično nije predviđeno u njihovim zakonodavstvima;
 - 3) Kad je u pitanju Srbija, njen zakonodavac bi trebalo da definiše određeni način regulisanja ove materije. Ili bi trebalo odrediti pravila koja bi detaljno regulisala međunarodnu pravnu pomoć i saradnju organa ovlašćenih od strane države u ovoj oblasti ili bi se, jednostavno, u zakonu trebalo pozvati na primenu određenog međunarodnog akta, bez obzira na postojanje opštih pravila o odnosu međunarodnih i unutrašnjih izvora;
 - 4) U Srbiji bi trebalo odrediti da više ljudi radi na ovim poslovima, odnosno samim tim bi se posvetila veća pažnja ovoj materiji. Broj zahteva za izdržavanje će biti sve veći, što je direktna posledica sve većeg kretanja ljudi;
 - 5) Na kraju, Srbija bi morala da ratifikuje Hašku konvenciju, imajući u vidu da je članica Haške konferencije za međunarodno privatno pravo, kao i činjenicu da je Haška konvencija direktno primenljiva i u EU.

Mogli bi da navedemo još neke činjenice, vezane i za donošenje odluka o izdržavanju, kao i za njihovu sadržinu. Promene u zakonodavstvu su neophodne i kada je u pitanju određivanje merodavnog prava u ovoj oblasti. Međutim, problemi vezani za sudsku saradnju su veliki, što proizlazi i iz ranijeg statusa naše zemlje.

SUMMARY

The issue of enforcement of alimony claims is one of the most sensitive issues, taking into account the interests of children and spouses, primarily, and also other members of family. This issue becomes more complex when there is a foreign element, i.e., when the debtor of alimony is in other country. The regulation of the alimony claims, and legal maintenance, in general, can not be solved without international cooperation and effective coordination. The paper analyzes, first of all, the New York Convention on the Recovery Abroad of Maintenance which was adopted on 20 June 1956. The purpose of this Convention is to facilitate the recovery of maintenance to which a person, i.e., claimant, who is in the territory of one of the Contracting Parties, claims to be entitled from another person, i.e., respondent (debtor), who is subject to the jurisdiction of another Contracting Party. Therefore, the Convention regulates the organization of Transmitting and Receiving Agencies in every country of the signatories of the Convention. The Republic of Serbia has ratified, only, abovementioned New York Convention, of all international multilateral treaties governing the ali-

mony requests or maintenance. This paper, also, analyzes the Council Regulation (EC) No 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations. Also, this paper pays less attention to the Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance.

Key words: maintenance, alimony, compensation, parents, children, family, New York Convention, transmitting agency, receiving agency.